

Психологічні особливості формування змісту професійних очікувань майбутніх фахівців у процесі їх первинної професіоналізації

У статті здійснено аналіз теоретичних поглядів на проблему професійних очікувань майбутніх фахівців у процесі їх первинної професіоналізації. Визначено чинники, що відіграють важливу роль у формуванні уявлень особистості про кар'єрну перспективу як основи відповідних очікувань, а саме: домінуючі актуальні потреби особистості, мотиви вибору професії, поінформованість та уявлення щодо обраної професії, усвідомлення та самооцінка власної профпридатності до специфіки майбутньої професійної діяльності, ступінь привабливості обраної діяльності, особистісний рівень домагань та “образ Я”, локус контролю та досвід особистості.

Ключові слова: потреби, мотивація, професійні очікування.

В статье произведен анализ теоретических взглядов на проблему профессиональных ожиданий будущих специалистов в процессе их первичной профессионализации. Определены факторы, играющие важную роль в формировании представлений личности о карьерной перспективе как основы соответствующих ожиданий, а именно: доминирующие актуальные потребности личности, мотивы выбора профессии, осведомленность и представления о выбранной профессии, осознание и самооценка собственной профпригодности к специфике будущей профессиональной деятельности, степень привлекательности выбранной профессии, личностный уровень притязаний и “образ Я”, локус контроля и опыт личности.

Ключевые слова: потребности, мотивация, профессиональные ожидания.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема підготовки майбутніх фахівців набуває для вітчизняної психологічної та педагогічної науки особливу актуальність, що зумовлена особливостями формування відповідних очікувань щодо обраної ними майбутньої професії. Під час процесу первинної професіоналізації, особистість дещо поінформована та має деякі уявлення про майбутню професію, що певною мірою впливає на особливості формування та зміст її очікувань. Це, у свою чергу, є детермінуючим

фактором відповідального відношення до навчального процесу та, відповідного формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Тому ми вважаємо за необхідне розглянути зміст, сутність та значення професійних очікувань особистості, як передумови її подальшого професійного зростання та алгоритму побудови власної кар'єрної перспективи.

Аналіз останніх публікацій. Для дослідження змісту, сутності та значень очікувань особистості, що знаходиться у процесі професійного становлення, велике значення мають праці Є. Клімова, Ю. Орлова, А. Реана, Є. Рогова, Л. Столяренко [1, 2, 4-6], присвячені висвітленню індивідуальних особливостей особистості, що відіграють не останню роль у формуванні професійних очікувань майбутнього фахівця.

Метою статті є аналіз теоретичних поглядів у науковій літературі на особливості формування змісту очікувань майбутніх фахівців у процесі їх професійного становлення.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що люди, під час процесу вирішення життєвої проблеми, іноді користуються вигадками. Це пов'язано з відсутністю знань про життєву реальність та з метою самозаспокоєння, зняття тривожних станів свідомості, душі. У деякій мірі останнє необхідне та корисно у якості, так званого, внутрішнього захисту від психотравмуючих впливів. Серед заспокійлив вигадок є й такі, як ідея про визначеність течії подій життя, а також ідея про безумовну прогресивність загального ходу подій, історії.

В дійсності, якою не привабливою була би думка про те, що якщо це доля, то це буде моє, то такий плин долі у соціальному житті веде лише до безладу та краху. Прогресивний розвиток виникає лише у результаті поєднання цілеспрямованої та розумової діяльності людей із діяльністю трудовою. У зв'язку із побудовою образу майбутнього життєвого шляху виникає одна принципова альтернатива: думати про стежину, яка приведе до бажаної мети або про багатогранність майбутніх можливостей [1, с. 12].

Звісно, із думками про майбутнє виникають образи, які сприяють формуванню очікувань особистості із відповідним змістом, що є одним з найсильніших регуляторів її поведінки. Наприклад, аналізуючи поведінку людини у процесі професійного самовизначення, можна стверджувати, що у більшості випадків потреба у безпеці та захисті вагомо впливає на вибір професії, а саме, перевага надійної роботи зі стабільним заробітком, накопичення засобів існування та їх вкладання – усе це можна розглядати як мотивацію до пошуків безпеки самої особистості. Відповідно до

цієї потреби формуються образи, які є основою для виникнення очікувань особистості, а саме, її очікування надійності та стабільності щодо заробітку та можливість забезпечення безшарного майбутнього. За дослідженнями А. Реана [4, с. 84-85], саме високий прибуток від роботи у теперішній час є головною умовою вибору професії. Це пов'язано з тим, що практичні роздуми звичайно є домінуючим мотивом серед молоді у період економічної кризи та масового безробіття, яким є даний період розвитку у Росії, Україні та країнах дальнього та ближнього зарубіжжя.

Отже, домінуючі, актуальні потреби особистості є спонукальним поштовхом для їх задоволення за допомогою обраного, найдоступнішого засобу, який особистість обирає сама. Цей процес і є передумовою для формування уявлення особистості про майбутній результат своєї діяльності та виникненню відповідних очікувань, які в залежності від їх функціональності, керують подальшою поведінкою індивіда. До основних функцій очікувань можна віднести орієнтовні, пізнавальні та мотиваційні. Орієнтовні функції дозволяють особистості вибірково відноситися до будь-яких варіантів розвитку ситуації, формуючи власні бажання та запобігаючи небажаних результатів. Очікування дозволяють точніше побудувати уявний образ бажаного або небажаного майбутнього, який, на жаль не завжди відповідає реальності. Омана в очікуванні може призвести до стагнації розвитку особистості, та, звичайно, до появи психоневротичних розладів. Допомагаючи особистості орієнтуватися, очікування підвищують її мотиваційний потенціал, підсилюють наявну мотивацію, направляють її у конкретне русло, виводять мотивацію на новий більш вищий рівень. Чіткість у вірогідності то бажаності наслідків, роблять її поведінку більш свідомою та вибірковою.

Розвиток когнітивної картини світу людини детермінує розвиток її системи очікувань, її диференційність та точність. Когнітивна складова очікувань відіграє особливу роль у діяльності особистості, яка іноді протікає в умовах невизначеності, а саме, дозволяє їй, у силу власних уявлень, поповнювати нестачу інформації, та на тій основі формувати будь-які очікування. В умовах неповної інформації про ситуацію взаємодії у когнітивній сфері особистості виникають "білі плями", які і є головними чинниками формування змісту неадекватних очікувань, що певною мірою впливають на ясність уявлень особистості про наявну ситуацію, а саме про взаємовідповідність із майбутньою професією.

Велике значення у формуванні змісту професійних очікувань майбутніх фахівців має інформаційний аспект щодо кар'єрної перспективи. Від якості джерел інформації безпосередньо залежить

й якість процесу очікувань молодшої людини, тому хочемо зауважити на тому, що поінформованість особистості займає одну з найважливіших ланок у структурі професійних очікувань. Також необхідно сприяти, щоб загальне уявлення про світ професій містилося не тільки у книгах або у пам'яті комп'ютера, а й у голові молодшої людини. Без цього втрачається явище професійного самовизначення як свідомої та самостійної активності людини [1].

За дослідженнями Є. Рогова [5, с. 287] спеціальні психологічні терміни, категорії, які містять у собі знання про людину, та вимоги, що пред'являються до неї у процесі труда, не є зрозумілими для більшості юнаків та не наповнені для них конкретним змістом. Виявилося, що тільки 47% випускників школи відносно правильно надали зміст поняття "інтереси", 34% були неспроможні надати правильне визначення або взагалі не мали бажання відповісти. Поняття "здатності" не змогли охарактеризувати 71% піддослідних, а визначення поняття "темперамент" викликало в них ускладнення. Звичайно, що й усвідомлення особливостей власної особистості в юнаків не буде зрозумілим. Коли в тих самих піддослідних попросили оцінити власний темперамент, 90% з них не могли надати відповідь; 42% – відмовилися оцінити свої здатності. Отже, можна зробити висновок, що ускладнення самосприйняття зумовлюються відсутністю у піддослідних повноцінного понятійного апарату, необхідного для самопізнання на рівні, що відрізняється від звичайної свідомості.

Наведені дані переконливо свідчать про потреби особистості, що знаходиться у процесі первинної професіоналізації, в психологічних знаннях, необхідності у поглибленому знайомстві з основними поняттями, що використовуються у літературі щодо питань вибору професії. Відсутність або обмеженість в студентів у цих знаннях може вплинути на професійні очікування, погрожуючи перетворити їх на неадекватні, що на фоні внутрішньоособистісного конфлікту, тобто несумісності наявного та бажаного, може спровокувати виникнення передчасних розчарувань та неефективної професіоналізації у майбутньому.

Також, необхідно наголосити, що важливим аспектом формування адекватного змісту професійних очікувань особистості є спілкування з людьми, що працюють за цією професією. Інформація про майбутню професію "з перших вуст" – є дуже важливою, оскільки усі специфічні особливості, тонкощі та неприємні нюанси можна дізнатися тільки в людей-професіоналів з деяким досвідом роботи. Тільки вони можуть надати компетентну рекомендацію щодо цієї проблеми та безпосередньо вплинути на зміст професійних очікувань.

Велике значення для формування якісного змісту поінформованості особистості щодо специфіки майбутньої професії мають й інші фактори та умови. Це умови права остаточного вибору та відповідальності за цей вибір, у випадку, якщо він зроблений помилково. Звичайно, відповідальність несе той, хто обирає професію. Щоб не зробити помилку, орієнтуючись на думку оточуючих, молоді люди повинні самі проявити високу активність у здобутті інформації своєї майбутньої професії. Така активність та істинна зацікавленість своєю долею не тільки зумовить формування реальних професійних очікувань, а й забезпечать більш усвідомлений вибір майбутньої професії [5].

Окрім цього, згідно Є. Клімова, необхідно зауважити на наступних компонентах, що відіграють важливу роль у формуванні очікувань майбутніх фахівців, це: профпридатність, а саме, стан здоров'я людини, схильності, здібності; зацікавленість, привабливість майбутньої професії соціальної сфери, рівень домагань; особистісний професійний план. На нашу думку, усвідомлення особистістю власної профпридатності вагомо впливає на зміст її професійних очікувань. Адекватне уявлення щодо перспективи подальшої професіоналізації при усвідомленні особистістю власного слабкого здоров'я, а саме, передбачення можливих ускладнень у майбутній професійній діяльності має велике значення. Усвідомлюючи власну профпридатність до специфіки обраної діяльності, майбутній фахівець самокритично оцінює власну спроможність цілком опанувати специфікою майбутньої професії. Фізичне та психічне здоров'я особистості має вагоме значення у майбутній діяльності, а також може зіграти не останню роль у подальшій професіоналізації та кар'єрній перспективі. Проблема стану здоров'я майбутнього фахівця є актуальною при існуючих вимогах до спеціаліста обраної галузі. Та якщо молода людина буде поінформована про власну психофізіологічну особливість та не залишить цей важливий аспект без уваги, то й очікування її стосовно свого професійного майбутнього будуть більш відповідними існуючій дійсності [5].

У структурі особистості існує також проблема самооцінки професійної придатності особистості. Процес формування самооцінки профпридатності протікає нерівномірно і це може виражатись у наступному протиріччі: або індивіду не вдається співвіднести відомі йому властивості професії зі своїми особистісними якостями (дефіцит самопізнання), або він не може визначити професію, яка відповідає його даним (дефіцит професійної інформації). З віком зміст самооцінки поступово збагачується, але ці зміни є процесом, який розвивається послідовно та інтенсивно. На

нашу думку, самооцінка профпридатності індивіда також відіграє важливу роль у формуванні професійних очікувань, які в залежності від її ступеня, набувають реалістичний характер, або, навпаки, більш фантастичний. Наприклад, індивід із завищеною самооцінкою профпридатності, може відчувати та уявляти себе майже природженим фахівцем обраної галузі, що може вирішити будь-яку проблему клієнта, не враховуючи внутрішніх особливостей самої професії.

Велику роль у формуванні змісту очікувань особистості щодо майбутньої діяльності має її зацікавленість. Тут розуміється не тільки потяг до знань, а й набуття їх з метою застосувати на практиці, тобто бути компетентним фахівцем. Але, на жаль, не всі студенти розуміють теоретичну цінність у практичній діяльності. Тому тут ми можемо наголосити лише на фіксуванні майбутнього фахівця своєї зацікавленості тільки на зовнішньому боці специфіки діяльності фахівця обраної сфери. Це пояснюється відсутністю можливості пізнати й внутрішній бік цієї професії, тобто ознайомитися з її особливостями, та випробувати себе перед тим, як остаточно, зупинити на ній свій вибір. Отже, в залежності від ступеня та стадіальності зацікавленості до майбутньої професії, формування змісту професійних очікувань може бути якісним, або навпаки.

Привабливість майбутньої професії для особистості відіграє велику роль у формуванні бажання її отримати та, звісно, впливають на зміст її професійних очікувань, що супроводжують її. Відомо, що будь-який об'єкт, що є привабливим для індивіда, викликає прагнення володіння ним, що і є мотивом для відповідної реакції. Але, іноді, ця привабливість об'єкта не підкріплена обізнаністю про усі нюанси, що супроводжують привабливий об'єкт. Це стосується й вибору майбутньої професії: на перший погляд, майбутня, очікувана діяльність здається нескладною, ніби-то престижною (з точки зору запиту на ринку праці), але вже після другого – третього року навчання, під час вивчення відповідних дисциплін, ознайомлення із практикою, деякі студенти розчаровуються й жаліють, що обрали саме цю професію.

Ще один компонент, який має велике значення у формуванні змісту професійних очікувань майбутніх фахівців, – є рівень домагань, що є бажаним рівнем самооцінки особистості. Рівнем домагань психологи називають рівень образу “Я”, що має прояв у ступені складності мети, яку особистість ставить перед собою. Самооцінка та рівень домагань у конкретній професії визначають право людини заявити про себе як компетентного професіонала. Визначено, що кожна людина встановлює свій рівень домагань між

занадто складними та занадто легкими задачами таким чином, щоб зберегти на потрібній висоті свою самооцінку. Але іноді людиною висуваються й завищені претензії на будь-що, тоді можна говорити про завищений рівень домагань. Такі люди беруться за виконання справ, які їм не під силу, та обіцяють те, що ніколи не зроблять. Тому їх очікування містять спотворені уявлення про власну компетентність та оманливе передчуття стосовно безхмарної життєвої перспективи. Можливий й зворотній варіант. Людина, в якій рівень домагань знижений, уникає братися за складні справи, брати на себе відповідальність за зроблений вибір, вважаючи, що не зможе справитися з цим. Такі люди майже ніколи не будуть впевнені у собі, та їхні очікування в основному складаються з переживань про те, що їм може загрожувати невдача та власна невідповідність цій справі. Тому, якщо молода людина із завищеним рівнем домагань обирає майбутню професію, то її очікування можуть бути оманливими та невдовзі вона може опинитися у стані розчарування, і, навпаки, людина із заниженим рівнем домагань, відчуючи власну неповноцінність, захоче відмовитися від можливості отримати спеціальність в обраній сфері, уникаючи невдач та чергових розчарувань, при наявності в неї відповідних здібностей [6, с.325].

За Є. Роговим [5, с. 245], образ “Я” є одним з внутрішніх факторів, що регулюють рівень активності людини, а саме її уявлення про себе, власні можливості взагалі та у визначених видах діяльності частково, а також має вплив на передчуття очікуваного результату. В основі образу “Я” є оцінки оточуючими результатів діяльності цього “Я”, його успіхів і невдач. Кожна людина має велику кількість образів свого “Я”, що існують на різних рівнях розвитку, різних ракурсах, причому він може бути таким, яким сприймає себе людина на даний момент власного життя; або таким, яким вона мислить ідеал свого “Я”; або яким “Я” стане, якщо все задумане та очікуване збудеться; або як воно виглядає в очах інших людей тощо. Як і в будь-якій установці у структурі образу “Я” психологи виокремлюють три компоненти:

1) пізнавальний (або когнітивний) – знання про себе, самопізнання;

2) емоційно-оцінковий – ціннісне відношення до себе;

3) поведінковий – особливості регуляції поведінки.

Оскільки образ “Я” не статичне, а надзвичайно динамічне та багатогранне утворення особистості, образ не стоїть на місці, змінюючи свої професійні прихильності постійно. Образ “Я” може усвідомлюватися особистістю як уявлення про себе на момент самого переживання, що позначається у психології як “реальне Я”.

Водночас образ “Я” особистості має й інший напрям та являється відображенням її надій та намірів. Наприклад, образ “Я” особистості являє те, до чого вона прагне, якою хоче стати, щоб бути відповідним щодо очікувань оточуючих. Тоді говорять про “ідеальне Я”, яке має найбільш вагоме значення для вибору професії, тому що саме на цьому сконцентровані всі наші задуми та мрії про майбутнє. Можливе існування ще “фантастичного Я”, коли людина дивиться на себе крізь призму власних бажань, не враховуючи реальних можливостей.

Усі “Я” уживаються в людині водночас. Але, у випадку, якщо одне з них переважає над іншими, тоді воно змінює його особистість, поведінку, та, звісно, впливає на вибір майбутньої професії. Наприклад, переважання в особистості фантастичних уявлень про майбутню професію не є передумовою для виникнення відповідних вчинків, які б допомогли здійсненню бажаного, а навпаки, залишає його професійні очікування у вимірі власних мрій [5].

Ступінь правильності образу “Я” виявляється при вивченні одного з найважливіших його аспектів – самооцінки особистості, тобто особистісного судження про власну цінність, яка виявляється у властивих людині настановах. Це найбільш суттєва та найбільш вивчена у психології якість та неодмінний супутник нашого “Я”. Вона більше ступені проявляється не стільки у тому, що людина думає або говорить сама про себе, скільки в її відношенні до досягнень інших. За допомогою самооцінки виникає регуляція поведінки особистості. Оцінки власного “Я” є результатом постійного співставлення того, що особистість спостерігає у собі, з тим, що бачить в інших людях. Знаючи, дещо про себе, придивляючись до оточуючих, порівнюючи себе з ними, припускаючи, що й вони не є байдужими до якостей самої особистості, вона усе це включає у свою самооцінку, яка й визначає її психологічне самопочуття. Іншими словами, в кожній людині завжди є коло друзів, до думки яких вона завжди прислуховується, серед яких формує свої думки, здобуває ціннісні орієнтації. Таких людей у психології називають референтними, або важливими, тому, що їхні ідеали повністю співпадають та являються ідеалами особистості, інтереси – інтересами особистості. Саме вони частіше за все стають порадиниками у виборі навіть тих професій, про які в людини не достатньо чіткі уявлення [5, с.134].

Необхідно відмітити ще такий фактор, що вагомо впливає на формування змісту професійних очікувань, як емоційне забарвлення майбутнього фахівця. На думку Ю. Орлова [2, с. 82-83], під час очікувань особистість налаштовується на бажаний уявний результат,

іншими словами, йде програмування у відповідності із власними очікуваннями. Тому, якщо реальний результат не співпадає з уявним, в особистості формуються такі негативні емоції, як злість, образа, провина. Але, пізнання емоції образи, злості та провини зумовлює виокремлення очікувань особистості, розуміння їхнього походження, фіксацію інформації про реальний стан ситуації та сприйняття розходження очікування та реальності. Така негативна емоція, як страх породжується прогностичною здатністю розуму. Основна функція розуму – орієнтування та передбачення, тобто очікування того, що повинно трапитися та існує. “Тут і тепер” пов’язано з тим, що було та що буде. Передбачення приємного створює радість, яка перетворюється у мотивацію, якщо індивід починає діяти для наближення майбутнього, передчуваючи задоволення. Очікування індивідом страждання породжує страх, який може перетворитися у втечу. Якщо втеча або інші захисні реакції малоефективні, то наближення цього майбутнього, а саме негативного результату власних дій, стимулює страх, посилює його. У цьому випадку вже ні про яке успішне кар’єрне зростання особистості, а також її задоволення від майбутньої діяльності не може бути й мови.

Значний вплив на формування очікувань щодо майбутньої професії має досвід особистості, що виступає як джерело інформації про оточуючу соціальну дійсність. Він займає особливе місце, за даними О. Болтунова, який у своїх працях підкреслює необхідність вивчення та активного використання особистісного досвіду, для рішення як інформаційних, так й професійно-виховних завдань. Особистісний досвід є результатом засвоєння загальнолюдської культури, досвіду інших поколінь та своїх ровесників. Але відповідне місце серед джерел формування особистісного досвіду відводиться безпосереднім враженням і переживанням [5].

Хочемо виокремити ще один вкрай важливий компонент, що має вплив на формування змісту професійних очікувань. Мова йтиме про локус контролю особистості. Локус (лат. locus – місце) контролю (франц. controle – перевірка) – індивідуальна якість людини, яка характеризує її схильність приписувати відповідальність за наслідки своєї діяльності зовнішнім силам (екстернальність) чи внутрішнім станам і переживанням (інтернальність). Термін увів Дж. Роттер для позначення способів приписування причинності і відповідальності за результати своєї і чужої діяльності. За його теорією локус контролю є стійкою, соціально набутою властивістю особистості. Люди, схильні приписувати причини своїх дій і вчинків зовнішнім факторам (випадковість, везіння, фатальна дія спадковості тощо), мають екстернальний локус контролю.

Наприклад, студент вищого навчального закладу – майбутній фахівець, який після проходження практики залишився незадоволеним від перспективи своєї майбутньої діяльності, може пояснити причину свого розчарування некомпетентними викладачами, що надали студентові теоретичну базу, поганою організацією практики з боку закладу, що надає можливість застосувати свої знання у діяльності. Схильність до зовнішнього локусу контролю пов'язана з такими рисами особистості, як невпевненість у собі, неврівноваженість, тривожність, конформність, агресивність та ін. Люди з внутрішнім (інтернальним) локусом контролю, навпаки, покладають на себе відповідальність за власні дії та їх причини вбачають в особливостях своєї уваги, пам'яті, мислення, здібностей і внутрішніх переживаннях. Індивідам такого типу властиві впевненість у собі, наполегливість і послідовність у досягненні мети, рівноваженість, незалежність, доброзичливість тощо [3].

Окрім цього, на ступінь адекватності очікувань молодого людини, що знаходиться на етапі професійного становлення, може вплинути такий чинник як, наприклад, позиція друзів, товаришів. Дружні зв'язки у цьому віці дуже міцні і можуть сильно впливати на вибір професії. Дуже часто рішення про вибір майбутньої професії виникає на підставі її вибору найкращого друга або подруги, та підлітки йдуть навчатися за однаковим фахом просто, щоб і після школи бути разом, тобто, “за компанію”, абсолютно не маючи уявлення про внутрішній бік обраної професії та не замислюючись про власну профпридатність у цій галузі. Отже, орієнтація на дії та думки друзів часто є передумовою для виникнення в підлітка очікувань, невідповідних існуючій дійсності, тобто, неадекватних очікувань [4, с. 84-85].

Висновки. Аналізуючи теоретичні погляди у науковій літературі на особливості формування змісту очікувань майбутніх фахівців у процесі їх первинної професіоналізації, можна зробити висновок, що формування змісту професійних очікувань особистості відбувається в залежності від її загальної чи детальної поінформованості щодо майбутньої професії, рівня самооцінки, усвідомлення власних здатностей та схильностей, емоційного забарвлення під час очікувань, системи цінностей та локусу контролю.

Перспективами подальших розвідок в цьому напрямі ми вважаємо експериментальне дослідження стану та змісту професійних очікувань майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Климков Е.А. Психология профессионального самоопределения: Учебное пособие / Е.А. Климков. – 2-е изд., испр. – М.:

Издательский центр “Академия”, 2005, – 304 с.

2. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности: Кн. для учащихся / Ю. М. Орлов. – М.: Просвещение, 1987. – 224 с. – с. 82-83; 138-139.
3. Психологічна енциклопедія / Автор – упорядник О. М. Степанов – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.
4. Реан А.А. Психология развития личности. Средний возраст, старение, смерть: Навчальний посібник / А. А. Реан. – М.: АСТ; СПб.: ЕВРОЗНАК, 2007. – 384 с. – С. 84-85.
5. Рогов Е.И. Выбор профессии: Становление профессионала / Е. И. Рогов. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 336 с.
6. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Учебное пособие / Л. Д. Столяренко. – Ростов н \ Д: Феникс, 2003, – 672 с.

In the article the analysis of theoretical looks is produced to the problem of professional expectations of future specialists on the stage of their primary professionalization. The factors playing an important role in forming of presentations of personality about a quarry prospect as bases of corresponding expectations are defined, namely, the dominant current needs of the individual, the motives of choice of profession, awareness and understanding of the chosen profession, awareness of self and their own proficiency to the specifics of future professional activity, the degree of attractiveness of the chosen profession, level of personal harassment and “image I”, locus of control and personal experience.

Keywords: necessities, motivation, professional expectations.

Отримано: 11.08.2011

УДК 159.9

Ю.В.Центелевич

Професіографічний аналіз діяльності страхового агента

У статті здійснено професіографічний аналіз діяльності страхового агента, який створений на основі принципу системності. Розкрито “психологічне ядро” професійної діяльності страхового агента, виходячи з якого необхідно розробляти систему підбору та підготовки страхових агентів.